

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej ako „Stredisko“) ste dňa 12. júla 2023 doručili žiadosť, v ktorej sa na Stredisko obraciate vo veci doplnenia odborného vyjadrenia Strediska zo dňa 30. júna 2023, sp. zn. SNSLP/2023/00206-2 (ďalej ako „odborné vyjadrenie“). Stredisko žiadate o **doplnenie odborného vyjadrenia vo vzťahu k poberateľom vdovských-vdoveckých, sirotských a invalidných výsluhových dôchodkov.**

V zmysle § 1 ods. 2 písm. e) zákona o zriadení Strediska¹, Stredisko zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie. Stredisko vydáva v predmetnej veci nasledovné doplnenie odborného vyjadrenia.

Skutkový stav

V zmysle § 82 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej ako „zákon o sociálnom poistení“) sa dôchodková dávka priznaná od 1. januára do 31. decembra príslušného kalendárneho roka zvyšuje o percento medziročného rastu spotrebiteľských cien za domácnosti dôchodcov vykázaného štatistickým úradom za prvý polrok kalendárneho roka, ktorý predchádza príslušnému kalendárnemu roku.

Na základe zákona č. 210/2023 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej ako „zákon č. 210/2023 Z. z.“) dôjde s účinnosťou od 1. júla 2023 k mimoriadnej valorizácii v prípade, ak kumulatívny medzimesačný rast spotrebiteľských cien za domácnosti dôchodcov za obdobie od 1. júla 2023 do 31. marca 2023 presiahne 5 %.

Keďže uvedená situácia nastala, všetky dôchodkové dávky sa podľa zákona o sociálnom poistení od 1. júla 2023 zvýšili o 10,6 %. Znamená to, že okrem zvýšenia starobných dôchodkov, došlo tiež k zvýšeniu vdovských-vdoveckých, sirotských a invalidných dôchodkov.

Avšak na poberateľov dôchodkových dávok z osobitného systému sociálneho zabezpečenia, ktorý je upravený zákonom č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov (ďalej ako „zákon o sociálnom zabezpečení“), sa predmetná novela zákona o sociálnom poistení nevzťahuje.

Stredisko v odbornom vyjadrení komparovalo právnu úpravu starobných dôchodkov a výsluhových dôchodkov. Stredisko konštatovalo, že uvedenou právnou **došlo k znevýhodneniu časti výsluhových dôchodcov, ktorí dosiahli dôchodkový vek tým, že zákonodarca súčasne**

---

¹ Zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

s novelizáciou zákona o sociálnom poistení novelizoval aj zákon o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov.

Právny rámec

Ústavou Slovenskej republiky (ďalej ako „Ústava SR“) garantované **právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa**, podrobnejšie upravuje zákon o sociálnom poistení a zákon o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov, ktoré explicitne vymedzujú podmienky vzniku nároku na dôchodkové dávky a výsluhové dôchodkové dávky.

Všeobecný princíp rovnosti, ako aj antidiskriminačný normatív, sú zakotvené v **Ústave SR v čl. 12 ods. 1 (všeobecný princíp rovnosti)² a v čl. 12 ods. 2 (normatív zákazu diskriminácie)³**. Ustanovenie čl. 12 ods. 2 Ústavy SR má všeobecný, deklaratívny charakter a nie charakter základného ľudského práva a slobody. Jeho použitia je možné sa dovolávať len v spojitosti s ochranou konkrétnych základných práv a slobôd uvedených v Ústave SR.⁴ Relevantným v posudzovanom prípade je čl. 39 ods. 1 Ústavy SR.

V zmysle čl. 39 ods. 1 Ústavy SR majú občania **právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa**.

Čl. 39 Ústavy SR je ústavnou normou, ktorá garantuje základné práva v spojení s čl. 51 ods. 1 Ústavy SR. Všetkých základných práv priznaných čl. 39 Ústavy SR sa možno domáhať iba v medziach zákonov, ktoré vykonávajú ustanovenia čl. 39 Ústavy SR.⁵ V zmysle čl. 51 ods. 1 Ústavy SR, domáhať sa práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Právne posúdenie

Požiadavka rovnosti sa nachádza v jadre právnych poriadkov. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej ako „Ústavný súd SR“) vo svojom rozhodnutí PL. ÚS 16/08, zo dňa 7. mája 2008 konštatoval: „*Všetky ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o rovnosti*

² Čl. 12

(1) *Ľudia sú si slobodní a rovní v dôstojnosti a v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.*

³ Čl. 12

(2) *Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmysľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.*

⁴ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 17/1999, zo dňa 22. septembra 1999.

⁵ DRGONEC, J., Ústava Slovenskej republiky, komentár, 2. vydanie, Heuréka 2007, Šamorín.

treba vnímať, interpretovať a uplatňovať v organickej väzbe, čo zvlášť platí o tých ustanoveniach ústavy, ktoré sú formulované vo všeobecnej podobe (čl. 12 ods. 1 prvá veta, čl. 12 ods. 2 a čl. 13 ods. 3 ústavy), keďže predstavujú základné východisko uplatnenia princípu rovnosti v konkrétnom prípade, resp. v konkrétnej situácii.“

Stredisko v odbornom vyjadrení už štandardne nekaskádovito testovalo akcesorickú rovnosť cez množinu nasledujúcich otázok:

- došlo k vyčleneniu porovnateľného jednotlivca alebo skupiny hlavne vo väzbe alebo v spojitosti s výkonom základných práv a slobôd,
- udialo sa tak na základe kvalifikovaného kritéria alebo podobného neospravedliteľného dôvodu,
- pričom vyčlenenie je na príťaž jednotlivcovi alebo skupine a
- uvedené vyčlenenie nemožno ospravedlniť, pretože buď absentuje dôvod ospravedlnenia (verejný, legitímny záujem) alebo ide o neprimeraný, neproporcionálny zásah.

Uvedené otázky je potrebné zodpovedať aj vo vzťahu k **poberateľom vdovských-vdoveckých, sirotských a invalidných výsluhových dôchodkov**, pričom je v prvom rade potrebné definovať povahu a účel jednotlivých dávok.

1. Vdovský-vdovecký výsluhový dôchodok

Účelom vdovského-vdoveckého výsluhového dôchodku je po splnení zákonných podmienok zabezpečiť vdove či vdovcovi príjem v prípade úmrtia manžela či manželky. Vdovský výsluhový dôchodok je úzko spätý so sociálnou udalosťou - stratou živiteľa rodiny. Účelom tejto dávky je vo väčšine prípadov zabezpečiť pozostalé ženy peňažným plnením v dôsledku straty živiteľa rodiny. Sociálnou udalosťou podmieňujúcou poskytovanie tejto dávky je teda smrť živiteľa rodiny. Ide o sociálnu udalosť, pri ktorej sa uplatňujú základné funkcie dôchodkového systému.

Na vdovský výsluhový dôchodok má nárok vdova po policajtovi alebo profesionálnom vojakovi, ktorý

- a) splnil ku dňu úmrtia podmienku doby trvania služobného pomeru na vznik nároku na výsluhový dôchodok alebo podmienky na vznik nároku na invalidný výsluhový dôchodok alebo
- b) zomrel v dôsledku služobného úrazu alebo choroby z povolania, alebo
- c) bol pred dňom smrti poberateľom výsluhového dôchodku alebo invalidného výsluhového dôchodku.⁶

---

⁶ § 46 zákona o sociálnom zabezpečení.

Vdovský výsluhový dôchodok je 60 % výsluhového dôchodku alebo invalidného výsluhového dôchodku, na ktorý mal alebo by bol mal nárok policajt alebo profesionálny vojak ku dňu úmrtia. Ak sú splnené podmienky nároku na výsluhový dôchodok aj na invalidný výsluhový dôchodok, vdovský výsluhový dôchodok sa vypočíta z vyššieho dôchodku.⁷

Na vdovecký výsluhový dôchodok podľa § 46, 49 a 50 zákona o sociálnom zabezpečení má nárok vdovec po zomretej policajtky a profesionálnej vojačke.⁸

2. Sirotský výsluhový dôchodok

Účelom sirotského výsluhového dôchodku je zabezpečiť príjem sirote, ktorá prišla o rodiča, resp. osvojiteľa.

Na sirotský výsluhový dôchodok má nárok nezaopatrené dieťa po policajtovi alebo profesionálnom vojakovi, ktorý bol jeho rodičom alebo osvojiteľom a ktorý

- a) splnil ku dňu úmrtia podmienku doby trvania služobného pomeru na vznik nároku na výsluhový dôchodok alebo podmienky na vznik nároku na invalidný výsluhový dôchodok alebo
- b) zomrel v dôsledku služobného úrazu alebo choroby z povolania vzniknutých pri výkone služby alebo v súvislosti s ním, alebo
- c) bol pred dňom úmrtia poberateľom výsluhového dôchodku alebo invalidného výsluhového dôchodku.⁹

3. Invalidný výsluhový dôchodok

Účelom invalidného výsluhového dôchodku je zabezpečiť príjem policajtovi alebo profesionálnemu vojakovi, ktorý sa stal invalidným v dôsledku služobného úrazu alebo choroby z povolania.

Nárok na invalidný výsluhový dôchodok trvá počas invalidity, najdlhšie však do dňa predchádzajúceho dňu opätovného prijatia do služobného pomeru policajta alebo vojaka podľa osobitných predpisov alebo do dňa predchádzajúceho dňu priznania výsluhového dôchodku. Na invalidný výsluhový dôchodok má nárok policajt alebo profesionálny vojak, ktorého schopnosť vykonávať primerané civilné zamestnanie je znížená najmenej o 20 %.¹⁰

V súvislosti so všeobecným princípom rovnosti možno uviesť, že **základný princíp je porušený vždy vtedy, ak sa s jednou skupinou adresátov noriem v porovnaní s inou skupinou**

⁷ § 49 zákona o sociálnom zabezpečení.

⁸ § 51 zákona o sociálnom zabezpečení.

⁹ § 119 zákona o sociálnom zabezpečení.

¹⁰ § 40, § 42 zákona o sociálnom zabezpečení.

zaobchádza inak, hoci medzi oboma skupinami nie sú rozdiely takého druhu a takej závažnosti, že odôvodňujú takéto nerovnaké zaobchádzanie.¹¹

Východiskovým bodom právneho hodnotenia je teda účel uvádzaných dôchodkových dávok, keďže ide o kľúčový prvok pri definovaní skupín, ktoré by sa mali porovnávať. Napriek tomu, že osobitný systém sociálneho zabezpečenia je autonómny od všeobecného systému sociálneho poistenia, je nepochybné, že **povaha a účel vdovského-vdoveckého, sirotského a invalidného (výsluhového) dôchodku je rovnaká** bez ohľadu na to, či sa poberá zo všeobecného systému sociálneho poistenia, alebo z osobitného systému sociálneho zabezpečenia, vzhľadom na skutočnosť, že prvoradý je finančný charakter týchto dávok. Vdovský-vdovecký, sirotsky a invalidný výsluhový dôchodok plní totožnú funkciu ako vdovský-vdovecký, sirotsky a invalidný dôchodok. Nadväzujúc na uvedené možno tvrdiť, že **poberatelia uvádzaných dôchodkových dávok z osobitného systému sociálneho zabezpečenia a poberatelia týchto dôchodkových dávok zo všeobecného systému sociálneho poistenia sa nachádzajú v porovnateľnej situácii.**

Na tomto mieste možno nadviazať na vydané odborné vyjadrenie Strediska. Stredisko uvádza, **že právne posúdenie a závery prezumované v odbornom vyjadrení sú in specie aplikovateľné aj na vdovské-vdovecké, sirotské a invalidné výsluhové dôchodky.**

Záver

Stredisko sa v doplnenom odbornom vyjadrení venovalo vdovským-vdoveckým, sirotským a invalidným výsluhovým dôchodkom.

Stredisko na základe vyššie uvedenej argumentácie konštatuje, že došlo k znevýhodneniu poberateľov vdovských-vdoveckých, sirotských a invalidných výsluhových dôchodcov tým, že zákonodarca súčasne s novelizáciou zákona o sociálnom poistení novelizoval aj zákon o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov. Nečinnosť zákonodarcu tak predstavuje porušenie čl. 12 ods. 2 Ústavy SR v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy SR.

S pozdravom

PhDr. Silvia Porubánová
výkonná riaditeľka

---

¹¹ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 5/03 zo dňa 19. februára 2003.